Bart Knubben

Trias Informatica

van informatiesilo's naar een socialer net

1. Beste vrienden!?

Ik ben je *beste vriend*. Het is leuk om met mij om te gaan; ik ben een hippe jongen. Ik vraag niet veel, hoef zeker geen geld van je. Dat zou onze vriendschap verpesten en dat wil ik niet. Ik heb veel interesse in je. Ik ken je ondertussen misschien wel beter dan wie dan ook. Zelfs beter dan jij jezelf kent. Ik weet zelfs dingen over je waarvan jij niet eens vermoedt dat ik ze weet.

Je mag alleen omgaan met mensen uit mijn vriendenclub. Het contact met hen loopt via mij. Wie nog niet in mijn vriendenclub zit, mag je uitnodigen. Graag zelfs. Omdat ik je zo goed ken, laat ik je alleen dingen zien die aansluiten bij je wensen. Ik zal je dus niet zomaar verrassen. Handig, hè!? Ik kan je alleen niet verzekeren dat ik je verhalen en geheimen niet doorvertel. Dat kan ook juist handig voor jou zijn. Zo leren anderen je namelijk snel beter kennen en kunnen ze ook rekening houden met jouw wensen.

Je relatie met mij verbreken kan wel, maar wat ik van je weet kan je niet meenemen. Ik help je niet met een eventuele verhuizing. Wat je me hebt verteld zal ik als *beste vriend* natuurlijk voor altijd onthouden. Ik vind het jammer dat je ook andere beste vrienden hebt aan wie je veel toevertrouwt. Dat wil ik liever niet; zeker niet als ze op me lijken. Jij zegt dat je niet zonder je andere beste vrienden kan, omdat ik je niet alles kan bieden. Je mist bijvoorbeeld soms mensen in mijn vriendenclub. Ik praat liever niet met je andere beste vrienden. Dat doe je maar lekker zelf. Ga jij maar bij ze langs en houd ze maar tevreden. Ik begrijp dat je dat veel moeite kost. Maar van mij hoef je geen hulp te verwachten.

Weet je al wie ik ben? Ik ben Facebook. Ik ben LinkedIn. Ik ben Hyves. Ik ben Twitter. Ik ben Skype. Ik ben MySpace. Ik ben Google+. Ik ben The Next Big Social Medium.

2. Verstrikt in het sociale net

We maken steeds meer gebruik van sociale media waarin we onze eigen persoonlijke informatie opslaan, gebruiken en delen met anderen.[1] Ook andere online toepassingen, zoals Internetbankieren en thuiswinkelwebsites, hebben steeds vaker kenmerken van sociale media. Je connecties, je documenten, je e-mails, je foto's en je filmpjes staan niet meer thuis op de personal computer, maar in de *clouds* van commerciële partijen. De diensten zijn vaak prachtig met laatste nieuwe hippe functionaliteit en je hebt via het Internet overal toegang tot je persoonlijke informatie en je vrienden.[2] Vaak is gebruik nog 'gratis' ook.

De keerzijde is echter dat we de controle over onze eigen persoonlijke informatie uit handen geven. De dienstaanbieder heeft zelf vaak vergaande mogelijkheden voor bewerking, analyse, hergebruik en doorverkoop van jouw persoonlijke informatie. Jij als gebruiker mag je persoonlijke informatie slechts gebruiken binnen de kaders die de dienstaanbieder stelt. Kortom, de bewegingsvrijheid van de gebruiker is beperkt. Dat is de rekening die de gebruiker betaalt. De vier belangrijkste kostenposten op deze rekening worden hierna toegelicht.

---

1 Ik hanteer in dit hoofdstuk vooral de aanduiding *persoonlijke informatie*. Op sommige plaatsen, zoals in de figuren, is er sprake van *(persoonlijke) data*. Daarmee is hetzelfde bedoeld. Het equivalent *persoonsgegevens*, dat in de juridische wereld gangbaar is, wordt hier niet gebruikt.

2 In dit hoofdstuk betreft het *Internet* ook diensten zoals Word Wide Web, e-mail en VoIP. Maar strikt genomen omvat het Internet alleen de technische infrastructuur waarvan deze diensten gebruikmaken.

2.1. Versnipperde identiteit

Omdat vaak niet al je vrienden en kennissen binnen één (sociaal) netwerk beschikbaar zijn en bovendien meestal niet alle gewenste functionaliteit voorhanden is bij één aanbieder, maak je gebruik van de diensten van verschillende aanbieders. Voor iedere dienst moet je andere inloggegevens aanmaken en onthouden. Je hebt dus verschillende *digitale identiteiten* die niet met elkaar in verbinding staan. Jouw persoonlijke informatie is pèr sociaal netwerk telkens gekoppeld aan één van deze identiteiten. Je hebt alleen toegang tot je persoonlijke informatie via dat ene sociale netwerk van de aanbieder. Daarbuiten is de informatie niet of nauwelijks toegankelijk (lock-in). Kortom, je persoonlijke informatie zit vast in een *walled garden* ofwel informatiesilo. Een voorbeeld hiervan is dat Facebook de export van je netwerk naar Google+ verhindert.

Het voorgaande zorgt ervoor dat de gebruiker veel tijd en moeite kwijt is om zijn persoonlijke informatie, inclusief netwerk van connecties, op meerdere plaatsen te onderhouden.[3] Sommige partijen nemen wel voorzichtig initiatief om gebruikers meer controle te geven over hun informatie, vaak na aanhoudende gerichte kritiek. Zo heeft Google voor zijn eigen diensten het Data Liberation Front opgericht dat ervoor moet zorgen dat gebruikers eenvoudiger hun persoonlijke informatie uit Google-applicaties kunnen halen. Als het al mogelijk is, gaat het meestal om een kopie van de informatie in de vorm van een statische export. Dynamische koppeling waarbij veranderingen automatisch worden doorgegeven zijn vrijwel nooit mogelijk. Bovendien is je *beste vriend* niet verplicht om op dit vlak iets te doen. Je bent als gebruiker volledig afhankelijk van zijn welwillendheid en overgeleverd aan zijn eventuele grillen.

2.2. Onbenut sociaal potentieel

Je kan alleen maar informatie delen met mensen binnen het sociale netwerk van één aanbieder. De verschillende netwerken staan niet in verbinding met elkaar. Je kan als gebruiker bijvoorbeeld niet meerdere sociale netwerken aan elkaar knopen tot één geïntegreerd netwerk. Wat voorbeelden: je LinkedIn-netwerk kan je niet automatisch synchroniseren met dat van Facebook of Twitter, Skype praat niet met Google Talk of MSN, WhatsApp niet met reguliere SMS, Google Docs niet met Microsoft Office 365, en Rabobank Berichtenbox praat niet met de Berichtenbox van MijnOverheid.nl.

De begrenzing van de netwerken zorgt ervoor dat de kracht van wat eigenlijk *jouw* totale sociale netwerk is, verre van volledig wordt benut. Volgens Metcalf's law[4] neemt de totale waarde van een netwerk niet lineair maar kwadratisch toe met het aantal aangesloten eindgebruikers. Metcalf gaat daarbij uit van het aantal mogelijke connecties. Dit zorgt ervoor dat netwerken die gescheiden zijn een enorm sociaal potentieel onbenut laten.[5] Maar je *beste vriend* gunt je dat potentieel niet, omdat het te koppelen netwerk buiten zijn directe invloedssfeer ligt.

2.3. Big Brother

Gebruikers zijn vaak meer leverancier dan klant. Ze leveren met hun persoonlijke informatie een cruciale grondstof voor het bedrijf. Dat bedrijf verwijdert die informatie daarom niet graag. Hoewel het bij de meeste aanbieders mogelijk is om je account te deactiveren, betekent dat meestal nog niet dat je persoonlijke informatie daar permanent is gewist.

---

[3] Zie ook *A sense of bewronging* door Doc Searls (http://blogs.law.harvard.edu/doc/2011/04/02/a-sense-of-bewronging/).
[4] Lemma Metcalfe's law, in: *Wikipedia* (http://en.wikipedia.org/wiki/Metcalfe's_law).
[5] *Philosophy and the Social Web* door Henry Story (http://bblfish.net/tmp/2010/10/26/).

Het bedrijf dat de toepassing beheert, weet misschien wel meer over het verleden van de gebruiker dan de gebruiker over zichzelf weet. Het beschikt namelijk niet alleen over actief door de gebruiker opgeslagen data, zoals foto's of contactpersonen, maar ook over je surfgedrag ofwel *attention data*. Bovendien slaat het ook graag andere interessante informatie op die beschikbaar komt, zoals GPS- en wifi-gegevens. Wat er precies allemaal aan persoonlijke informatie wordt opgeslagen is vaak niet transparant voor de gebruiker. Denk aan Google Analytics (voor meten van websitebezoek) dat door veel websites op de achtergrond wordt gebruikt waardoor je je surfgedrag onbewust deelt met Google. Of denk aan een bekende die jouw persoonsnaam koppelt aan een foto van jou (photo tagging) waardoor de dienstenaanbieder jou zelfs visueel kan herkennen.

Een bedrijf kan de persoonlijke informatie bovendien analyseren en patronen herkennen die voor de gebruiker onbekend zijn. Weet jij hoe vaak je afgelopen jaar in de supermarkt bent geweest? Weet jij met welke vriend je het meest contact onderhoudt? Weet jij welke zoektermen je het laatste jaar het meest gebruikte? Het bedrijf heeft ook als enige de *bigger picture* van het gehele sociale netwerk. Hoe verhouden personen zich tot elkaar? Wie beïnvloedt wie? Wat zijn trends?

Bedrijven gebruiken de informatie om toekomstig gedrag beter te voorspellen en te beïnvloeden. Soms doen ze dat zelf en soms verkopen ze informatie door aan andere bedrijven. Afgestemde advertenties, zoekresultaten op maat, *people you may know...* zijn hiervan verschijningsvormen. Het is meestal niet transparant en voorspelbaar voor de gebruiker hoe bedrijven gebruikmaken van zijn persoonlijke informatie. Een voorbeeld is LinkedIn dat zomaar persoonlijke foto's van gebruikers ging gebruiken in advertenties van derden. Niet alleen de geijkte Internetbedrijven maar ook andere partijen doen dit of hebben hier plannen voor. Bepaalde banken overwegen bijvoorbeeld om de persoonlijke informatie over aankooptransacties te exploiteren.[6]

De persoonlijke afstemming kan, behalve voor het bedrijf, ook handig zijn voor de gebruiker. Minder relevante informatie wordt voor hem dan weggefilterd. Maar de afstemming kan zeker ook ten nadele van de gebruiker worden ingezet. Je zorgverzekeraar kan zijn premie bijvoorbeeld aanpassen op je aankoopgedrag bij de supermarkt of op de informatie die je per e-mail uitwisselt met je arts. En op basis van je woonadres en eerder aankoopgedrag kan de aangeboden prijs voor een vlucht voor jou hoger zijn dan voor een ander. Als de afstemming niet transparant is voor de gebruiker, dan heeft het hergebruik van persoonlijke informatie sowieso een ultiem wrang effect. Je toekomst wordt dan onbewust bepaald door hoe je *beste vriend* je verleden interpreteert.

2.4. Kwetsbaar

De centrale voorziening is een *single point of failure* qua beschikbaarheid. Eén commerciële partij trekt aan de touwtjes. Deze partij kan de gebruiksvoorwaarden aanpassen, stoppen met het aanbieden van de centrale voorziening, of je account verwijderen. Zo zijn diensten als Google Health en Yahoo's Mybloglog onlangs gestaakt. En hoeveel mensen zijn niet waardevolle e-mail verloren omdat hun e-mailaccount gewist was nadat ze een tijdje niet bij Hotmail hadden ingelogd?

Omdat de centrale voorziening de persoonlijke informatie van vele gebruikers bevat, is deze bovendien ook extra interessant voor computerinbrekers. Incidenten met Sony (o.a. diefstal van creditcardgegevens door hack PlayStation-netwerk) en Google (hack van Gmail) tonen aan dat je persoonlijke informatie bij je *beste vriend* lang niet altijd in veilige handen is.

---

[6] *How Banks Plan To Compete With Groupon* door Kashmir Hill (http://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2011/07/11/how-banks-plan-to-compete-with-groupon/).

3. Een te hoge rekening?

De hoeveelheid informatie en het aantal apparaten en eindgebruikers explodeert. De groeicijfers uit het verleden geven een indicatie voor de toekomstige groei. In 2010 werd via het Internet meer dan 200 keer zoveel informatie uitgewisseld als 10 jaar eerder.[7] In de vijf jaren voorafgaand aan 2011 is wereldwijd het aantal Internetters verdubbeld tot 2 miljard ofwel bijna 30% van de totale wereldbevolking.[8]

Deze explosie zorgt er voor dat de afhankelijkheid van online diensten de komende jaren enorm toeneemt. Het Internet zal meer en meer geïntegreerd zijn in ons dagelijks leven. Het is alomtegenwoordig (*ubiquitous computing*). De waarde van het Internet voor een individueel persoon neemt hierdoor extreem toe. Dit manifesteert zich doordat individuele gebruikers vaker belangrijke keuzes zullen maken die bewust dan wel onbewust zijn gebaseerd op Internetinformatie. Keuzes die grote persoonlijke, financiële gevolgen kunnen hebben.

Deze groeiende afhankelijkheid verhoudt zich slecht tot de beperkte controle die dienstenaanbieders momenteel aan de gebruiker bieden. Deze beperkte controle manifesteert zich steeds pregnanter in de vorm van *information overload*, contextloze informatie, onbetrouwbare informatie, verouderde informatie, verloren-gegane informatie, gestolen informatie en ongewenst openbare informatie. Het gevolg is dat we, ondanks de berg beschikbare informatie, moeilijker tot keuzes kunnen komen, verkeerde keuzes maken of geconfronteerd worden met verkeerde keuzes van anderen.

Deze onevenwichtige situatie paste wellicht bij de recente innovatiefase waarin het statisch net van pagina's veranderde in een dynamisch net van sociale applicaties. Het fundament van het huidige net is echter niet duurzaam. De rekening die de *beste vrienden* neerleggen bij de eindgebruiker wordt te hoog.

4. Terug naar de wortels van het net

Het contrast met traditionele Internettoepassingen is groot. Zo is e-mail van en voor iedereen. Iedereen kan naar iedereen waar ook ter wereld een e-mailbericht sturen. Je hebt daarbij de keuze uit verschillende aanbieders die aan elkaar gekoppeld zijn. Het maakt niet uit dat twee personen e-maildiensten van verschillende aanbieders gebruiken. Meestal kan je bovendien eenvoudig verhuizen naar een andere aanbieder en kan je jouw e-mails downloaden en meenemen. Het is zelfs mogelijk om de eigen e-maildienst volledig in eigen beheer op te zetten. Iets dat is uitgesloten bij Twitter, LinkedIn of Facebook.

Het voorgaande geldt eveneens voor websites, zoals het in zekere zin ook opgaat voor pre-Internet communicatiemiddelen zoals telefonie en fax. Mensen kunnen elkaar waar ook ter wereld bellen en faxen, al gebruiken ze verschillende telefonie-aanbieders. Bovendien is overstappen naar een andere telefonie-aanbieder mogelijk met behoud van nummer. Het fundament dat dit mogelijk maakt is gestoeld op verschillende ontwerpprincipes.[9]
Drie essentiële principes zijn interoperabiliteit, decentralisatie en universaliteit:

---

7 Lemma Internet traffic, in: *Wikipedia* (http://en.wikipedia.org/wiki/internet_traffic).
8 *The world in 2010: ICT facts and figures*, ITU (http://www.itu.int/net/itunews/issues/2010/10/04.aspx).
9 *Long Live the Web: A Call for Continued Open Standards and Neutrality* door Tim Berners-Lee (http://www.scientificamerican.com/article.cfm?id=long-live-the-web); *Decentralization: The Future of Online Social Networking* door Ching-man Au Yeung, Ilaria Liccardi, Kanghao Lu, Oshani Seneviratne en Tim Berners-Lee (http://dig.csail.mit.edu/2008/Papers/MSNWS/); *Call for Position Papers on Internet Design Principles* (http://ec.europa.eu/information_society/activities/foi/library/docs/call-for-position-papers-on-Internet-design-principles-v06.pdf); *W3C in 7 points*, W3C (http://www.w3.org/Consortium/Points/).

– Interoperabiliteit. Informatie moet uitwisselbaar zijn tussen en bruikbaar zijn op verschillende systemen en applicaties. Open, dat wil zeggen vrij beschikbare, niet applicatie-specifieke standaarden zijn hiervoor cruciaal.
– Decentralisatie. Er is geen hiërarchische afhankelijkheid. Voor informatie-uitwisseling is geen toestemming nodig van een centrale autoriteit. Het netwerk is gedistribueerd en federatief waardoor de gebruiker zich vrij kan bewegen en niet afhankelijk is van één partij.
– Universaliteit. Je kan connecties met iedereen en ieder ander systeem waar ook ter wereld maken ongeacht het type computer, het type software of de natuurlijke taal.

Deze principes maakten het Internet tot een robuust, open, globaal netwerk met gelijke participatiemogelijkheden voor eenieder; een *Mare Librum*[10] met een eindgebruiker die *empowered* is.[11] De vraag is welke betekenis deze principes in de toekomst hebben.

5. Via Trias Informatica naar een socialer net

Het is 2030. Virtuele en fysieke wereld zijn naadloos vervlochten. Informatie wordt op subtiele wijze in de wereld om ons heen geprojecteerd (*augmented reality*). De gebruikersinteractie gaat via natuurlijke bewegingen, spraak of direct via het brein. De interface lijkt daardoor vrijwel weg te vallen. Dit zorgt ervoor dat we informatie natuurlijker en sneller kunnen gebruiken.

Alles draait om controle over informatie. Niet zozeer kennis, maar informatie is macht. Vroeger was je als gebruiker afhankelijk van de dienstaanbieder voor wat je wel en niet met je persoonlijke informatie kon doen. Nu zijn de rollen omgedraaid. De dienstenaanbieder is afhankelijk van jou. Jij bepaalt wat hij wel en niet mag doen met jouw persoonlijke informatie. Als gebruiker heb je volledige zeggenschap over jouw persoonlijke informatie. En als je iemand toegang wil ontzeggen dan kan dat direct.

Trias Informatica, dat wil zeggen scheiding der informatiemachten, geeft de gebruiker zijn controle terug.[12] Zo wordt er onderscheid gemaakt tussen *identity providers*, *data providers* en *application providers*. Tegelijkertijd vormen deze partijen een drie-eenheid. Ze kunnen niet zonder elkaar. Iedere partij heeft er belang bij dat de andere partijen hun rol goed invullen. De partijen houden elkaar in evenwicht. Daardoor heeft de gebruiker de maximale controle; zie figuur 1.

De *identity provider* regelt de toegang tot persoonlijke informatie. Hij authenticeert de gebruiker en verstrekt identificerende gegevens aan de *data provider*. De *data provider* beheert de persoonlijke informatie en verstrekt deze aan de *application provider* en aan anderen als de gebruiker daarvoor toestemming heeft gegeven. De *application provider* biedt de Internettoepassing waarmee de gebruiker zijn informatie kan inzien en bewerken. Deze provider bewaart de persoonlijke informatie dus zelf niet maar slaat deze op bij de *data provider*. De verschillende providers maken gebruik van open standaarden om onderling en met de gebruiker te communiceren. Doordat encryptie gemeengoed is, wordt de informatie op verschillende niveaus versleuteld en is privacy goed gewaarborgd. Zo ontstaat er een veilig federatief sociaal netwerk.

---

[10] Het door Hugo de Groot in 1609 geïntroduceerde concept van de vrije zee.
[11] Zie ook *Het vrije Internet: de Mare Librum van onze tijd* door Martijn van Dam (http://www.martijnvandam.com/home/Het_vrije_Internet__de_Mare_Liberum_van_onze_tijd.html?id=176).
[12] De Raad voor het openbaar bestuur gebruikte eerder ook de term *Trias Informatica*, maar met een iets andere betekenis dan in dit hoofdstuk. De scheiding kan o.a. als operationalisering worden beschouwd van "*een trias van vertrouwen, openbaarheid en doelmatigheid*" (cursief in oorspronkelijke tekst, p. 34) zoals de Raad voorstelt in *Trias Informatica, ICT en overheid in vogelvlucht* (2003).

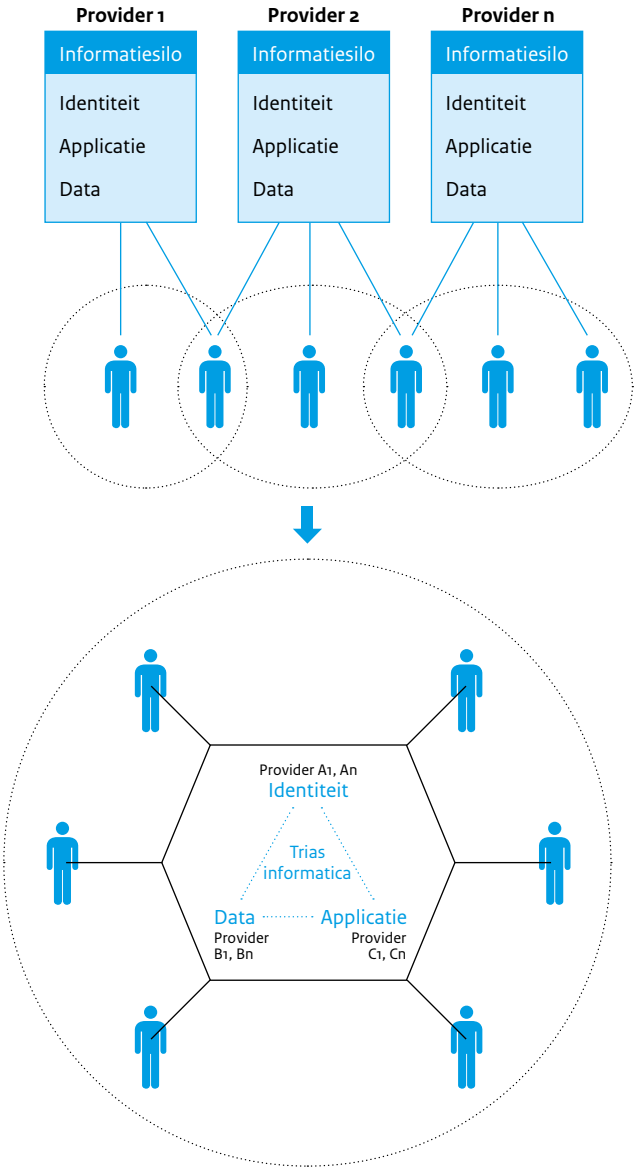

Figuur 1: Van scheiding per informatiesilo naar geïntegreerd (sociaal) netwerk.

De gebruiker kiest zelf bij welke aanbieder hij het beheer van een onderdeel onderbrengt. Hij kan, maar hoeft niet, voor ieder onderdeel gebruik te maken van een andere aanbieder. De gebruiker heeft de mogelijkheid om zijn data, identiteit en applicatie bij één aanbieder af te nemen. Ook kan hij ervoor kiezen om zijn data onder te brengen bij meerdere *data providers* of gebruik te maken van applicaties van meerdere *application providers*. Hetzelfde geldt voor *identity providers*; de gebruiker bepaalt zelf wiens authenticatiemiddel hij gebruikt. Bovendien is het mogelijk om zelf direct het beheer te voeren over één of meerdere van deze onderdelen.

De gebruiker wil bijvoorbeeld een bestaande brief bewerken. Hij logt in bij *data provider* B via *identity provider* A. Vervolgens geeft de gebruiker via *data provider* B aan *application provider* C autorisatie voor toegang tot zijn brief. De gebruiker bewerkt de brief in de applicatie. Na bewerking wordt de aangepaste brief opgeslagen bij *data provider* B, niet bij *application provider* C.

De gebruiker kan vervolgens via *data provider* B een vriend toegang bieden tot de brief door hem leesrechten te geven. Deze vriend ontvangt een signaal met een link. Vervolgens kan hij de brief lezen. De vriend kan daarvoor gebruikmaken van geheel andere dienstverleners, bijvoorbeeld *identity provider* X, *data provider* Y en *application provider* Z.

In de Trias Informatica is kopiëren van persoonlijke informatie oubollig. Het wordt gezien als een relikwie uit ons papieren verleden. Het leidt tot fouten en tot verlies aan controle. Bovendien wordt informatie door kopiëren uit de oorspronkelijke context gehaald. Door de enorme capaciteitsgroei aan rekenkracht, opslag en bandbreedte is de kopie niet langer noodzakelijk. Persoonlijke informatie moet altijd worden opgevraagd bij de bron door ernaar te linken via een universeel uniek kenmerk (oftewel unieke *identifier*). De desbetreffende persoon kan autorisatie geven voor deze opvraging. Linken betekent dat een andere partij realtime toegang heeft tot de brongegevens in de eigenlijke context. Het is dus van een andere orde dan exporteren waarbij een eenmalige kopie wordt gemaakt die losstaat van de eigenlijke context. Een dergelijk kopie is handig als tijdelijke werkkopie, als back-up of voor een verhuizing maar zorgt voor risico's als deze voor andere doeleinden gebruikt wordt.[13]

Linken in plaats van kopiëren betekent bijvoorbeeld dat je niet langer je telefoonnummer aan iemand doorgeeft die het vervolgens kopieert in zijn apparaat. In plaats daarvan autoriseer je een ander om met jou telefonisch contact op te kunnen nemen. Je stelt als het ware het telefonische kanaal open voor deze persoon. Mocht je nummer veranderen dan hoeft de ander daar niets van te merken.

6. Mooi perspectief, maar hoe komen we daar?

Hoewel het perspectief van de Trias Informatica veelbelovend is, komen we er niet vanzelf. Zo is er op het vlak van standaarden actie nodig. Verschillende standaarden en technieken zijn beschikbaar, zoals voor identity management (OpenID en SAML), voor persoonsprofielen (FOAF, OpenSocial) en voor social network messaging (XMPP en Atom). Er zijn reeds enkele decentrale sociale netwerken die van deze standaarden gebruikmaken (Identi.ca, OneSocialWeb en Diaspora). Andere zijn sterk in ontwikkeling (Freedom Box).[14] Maar er is werk aan de winkel. Nog niet alle standaarden zijn volwassen en uitgekristalliseerd. Bovendien bestrijkt iedere standaard een deelaspect en verdient de integratie nog aandacht. Hier ligt een taak voor standaardisatie-organisaties en hun leden. Met name grote Internet- of telecombedrijven die zelf geen dominant sociaal netwerk beheersen, zouden een *business case* voor actieve participatie in het standaardisatieproces moeten hebben.

Maar goede standaarden alleen zijn onvoldoende. De gevestigde belangen en lock-in van bestaande netwerken zijn sterk. Ook de overheid is daarom aan zet. De overheid heeft een belangrijke rol om de burger controle te geven over zijn persoonlijke informatie door voor eigen diensten, zoals

---

[13] Door Bart Knubben, *Gevangen in de wolk; naar een privacyrecht op open standaard* (https://noiv.nl/weblogs/bart-knubben/2010/09/02/gevangen-in-de-wolk-naar-een-privacyrecht-op-open-standaarden/) en *Het web is plat…* (https://noiv.nl/weblogs/bart-knubben/2011/02/23/het-web-is-plat/).

[14] *A Standards-based, Open and Privacy-aware Social Web*, W3C, Incubator Group Report, 6th December 2010 (http://www.w3.org/2005/Incubator/socialweb/XGR-socialweb/).

DigiD en MijnOverheid, de Trias Informatica te hanteren. Daarmee kan het doembeeld van de iOverheid dat de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) onlangs schetste worden voorkomen.[15]

Voorts kan de ontwikkeling worden versneld als de overheid heldere spelregels bepaalt en toeziet op de naleving daarvan. Enerzijds gaat het om spelregels die ervoor zorgen dat het Internet een *level playing field* biedt, zodat gevestigde partijen de ontwikkeling naar een socialer net niet kunnen frustreren. Te denken valt aan de recent geïntroduceerde regelgeving rondom netneutraliteit, maar ook aan wettelijke kaders voor betrouwbare vaststelling van digitale identiteit en voor uitwisseling van identiteitsgegevens. Anderzijds moeten de spelregels de gebruiker een sterkere informatiepositie geven. Daarbij kan gedacht worden aan reeds voorgestelde of ingevoerde maatregelen zoals het cookieverbod, een *recht op vergetelheid* (droit à l'oubli)[16] en een meldplicht voor diefstal van privé-gegevens. Ik zou daaraan willen toevoegen een recht op bewerkbare brongegevens[17] en een recht op kenbaarheid van persoonlijke afstemming. Bij het ontwikkelen van nieuwe regelgeving dient meer oog te zijn voor samenhang, uitvoerbaarheid en duurzaamheid. Tot nog toe is de regelgeving op dit terrein te veel incidentgedreven, gefragmenteerd en technologie-afhankelijk.

Last but not least moet de gebruiker zelf het heft meer in eigen handen nemen. Dat kan door kritisch te zijn op de online diensten. Kan je je informatie er weghalen en verhuizen? Welke garanties geeft de dienstaanbieder voor je privacy? Bestaat er een alternatieve dienst die niet gebonden is aan één leverancier? Het helpt daarbij om positieve en negatieve ervaringen publiekelijk te delen bijvoorbeeld via belangenorganisaties zoals de Consumentenbond en Bits of Freedom. Recente ervaringen, zoals met LinkedIn, tonen aan dat bedrijven hier niet ongevoelig voor zijn.

Nogmaals, vanzelf gaat het niet. Er is werk aan de winkel. Trias Informatica lijkt wellicht eenvoudig, maar invoering vergt permanente aandacht en vasthoudendheid. Bewustwording van de noodzaak is de eerste belangrijke stap. Zoals Montesquieu stelt:[18]

> Dit is niet bedoeld als aanzet tot lezen, maar tot denken.[19]

---

[15] *iOverheid*, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), Amsterdam University Press, 2011 (http://www.ioverheid.nu/). Zie in de voorliggende bundel hoofdstuk 4 door Corien Prins en Dennis Broeders, De iSamenleving de maat meten: over de consequenties van het WRR-rapport voor de informatie-samenleving. voor de informatie-samenleving door Corien Prins en Dennis Broeders.

[16] Het recht op vergetelheid. Politiële en justitiële gegevens in een digitale wereld, Ybo Buruma, in: *De staat van informatie*, WRR, Amsterdam University Press, 2011 (http://www.wrr.nl/content.jsp?objectid=5657).

[17] Zie ook noot 13.

[18] *Over de geest van de wetten*, Charles de Montesquieu. De oorspronkelijke boektitel luidt *De l'esprit des lois* (1748); het citaat staat aan het eind van hoofdstuk XI: "Il ne s'agit pas de faire lire mais de faire penser."

[19] Hierbij dank ik Dirk Ploos van Amstel, Fabrice Mous, Ivo Knubben, Joost Beukers, Joris Gresnigt, Marijke Abrahamse en Peter Waters voor discussie over eerdere versies van dit hoofdstuk. Als *werk* stel ik dit hoofdstuk beschikbaar onder de licentie Creative Commons: Naamsvermeling-NietCommercieel-GelijkDelen 3.0 (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl/).

Mr. drs. B.S.J. (Bart) Knubben is adviseur bij Bureau Forum Standaardisatie. Hij is in dienst bij Verdonck, Klooster & Associates en medeoprichter van het project OpenTaal. Eerder werkte hij als projectleider o.a. voor de ICTU-programma's OSOSS (voorloper van NOiV) en Persoonlijke Internetpagina (PIP oftewel MijnOverheid.nl). Bart studeerde bedrijfseconomie (informatiemanagement, Universiteit van Amsterdam) en rechten (intellectueel eigendomsrecht, Universiteit Utrecht). Hij is gespecialiseerd in *open* als middel voor o.a. keuzevrijheid, interoperabiliteit, duurzaamheid en transparantie.